

17.6.2020

Järvenpään kaupunki
Mattila Juho
PL 41 (Seutulantie 12)
04401 JÄRVENPÄÄ

Keski-Uudenmaan alueellisen vastuumuseon lausunto Järvenpään Sävelpuiston asemakaavamuutoksen kaavaluonnoksesta

HEL 2020-005776 T 10 03 01

Järvenpään kaavoitus on pyytänyt Keski-Uudenmaan alueelliselta vastuumuseolta lausuntoa kaavaluonnoksesta hankkeessa Sävelpuisto - asemakaavan muutos. Alueellisen vastuumuseon kulttuuriympäristötehtävän mukaisesti Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo antaa lausunnon arkeologisen kulttuuriperinnön sekä rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman osalta.

Asemakaavan muutosalue sijaitsee hyvin keskeisellä paikalla Järvenpäässä, vain noin kilometri Järvenpään rautatieasemasta etelälounaaseen. Aloitteen asemakaavan muutokselle on tehnyt Järvenpään kaupunki ja se on myös maanomistaja alueella.

Asemakaavan muutos koskee aluetta, joka rajautuu lännessä Tervanokantiehen, pohjoisessa Urheilutiehen, idässä Juholankadun länsilaidalla sijaitsevaan asuinalueeseen ja etelässä Sipoontiehen. Suunnittelualue halkoo pohjois-etelä-suuntainen Sibeliuksenväylä, joka on merkittävin väylä saavuttaessa kaupunkiin etelän suunnalta. Asemakaavan muutos koskee myös osaa edellä mainituista katualueista. Kaavaluonnokseen liittyvässä selostuksessa mainitaan, että suunnittelualue voi tarpeen mukaan laajentua ja tarkentua kaavaprosessin aikana. Alueella on tällä hetkellä voimassa Järvenpään keskustan osayleiskaava 2030 (voimaan 2015).

Kaavasuunnittelun tavoitteena on tutkia edellytyksiä kaupunkikuvallisesti korkealaatuisen kerrostalo- ja palvelurakentamisen osoittamiseksi Sävelpuiston alueelle osayleiskaavan reunaehtojen mukaisesti sekä tutkia Tervanokan puhdistamoalueen kehittämismahdollisuuksia.

Alue on kulttuurihistoriallisesti merkittävä, sillä Tervanokan alueella on sijainnut toinen Järvenpään alueen historiallisista kylistä. Suunnittelu-

17.6.2020

lue sisältää huomattavia maisemallisia arvoja ja se sijaitsee maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (Tuusulan Rantatien kulttuurimaisema sekä Tuusulanjärven ympäristö). Suunnittelualueen etelälaidalta alkaa valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009, Tuusulan Rantatien kulttuurimaisema). Kyseessä on laaja Tuusulanjärven itärannan kattava alue, jonka keskeinen elementti on Tuusulan rantatie sekä siihen linkittyvä kulttuurimaisema. Lisäksi kaava-alueen vieressä on toinen RKY-alue, Järvenpään kirkko.

Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo on lausunut hankkeesta OAS-vaiheessa (24.4.2020). Tällöin museolla oli käytettävissään Arkkitehtuuritoimisto B & M OY:n laatimat viitesuunnitelmat VE1 ja VE2 suunnittelualueen asemakaavoituksen luonnoksiksi. Nyt suunnitelmat ovat tarkentuneet ja tarkasteltavana ovat Järvenpään kaupungin laatimat kaavaluonnokset VE1 ja VE2, jotka pohjautuvat pitkälti aiempiin viitesuunnitelmiin.

Museon OAS-lausunnon annettussa vastineessa todetaan: ”Kulttuurimaiseman kannalta keskeiset reunaehdot uudisrakentamiselle määritellään tarkemmin yhdessä eri sidosryhmien kanssa asemakaavaprosessin edistyessä ja suunnitteluratkaisujen tarkentuessa. Keskustelu-yhteyttä viranomaistasolla on mm. arkeologisten reunaehto-juhuomioimiseksi pyritty avaamaan jo hyvissä ajoin, ennen varsinaisen kaavamuutossuunnittelun aloittamista. Kaavaluonnosvaiheessa pyritään avaamaan laajempaa keskustelua alueen toivotusta käytöstä alueen asukkaiden, yhdistysten, kaupunkilaisten ja viranomaisten kesken. Vaikutusten arviointia ja maisemavaikutuksia pyritään täydentämään Järvenpään kaupunkimallin ja siihen sijoitettavien suunniteltujen rakennusmassojen keinoin. Myös Järvenpään kirkon kaupunkikuvallinen asema ja näkymä Sibeliuksenväylältä on tunnistettu ja pyritään huomioimaan suunnitelmien tarkentuessa. Järvenpään kaupunki katsoo, ettei Sävelpuiston asemakaavan viitesuunnitelmien kaltainen rakentaminen lukeudu vielä ylikorkean rakentamisen piiriin. Rakentamisen soveltamista ympäristöön sekä inhimillisen ja urbaanimman mittakaavan yhteensovitusta tullaan tarkentamaan jatkosuunnittelun yhteydessä. Mieli-pide on huomioitu kaavasunnittelussa. Keskustelua alueen jatkosuunnittelusta jatketaan lausuntomenettelyiden, lisäneuvottelujen ja muiden vuorovaikutteisen kaavamuutosprosessin keinoin”.

Jo OAS-vaiheen lausunnossa museo on todennut, että alueen arkeologisten selvitysten lähtötilanne on hyvä sekä esihistoriallisten että historiallisen ajan muinaisjäännösten osalta (esihistorialliset kohteet Kreetta Lesell 2001/Museovirasto, Tervanokan alueen arkeologinen inventointi Vesa Laulumaa 2014/Museovirasto). Järvenpään kunnan alueella teh-

17.6.2020

tiin historiallisen ajan arkeologisten kohteiden inventointi Järvenpään yleiskaava 2040- prosessin aikana (Vuoristo Katja/Museovirasto 2017). Inventoinnin perusteella Sibeliuksenväylän ja Tervanokantien välisellä puistomaisella viheralueella sijaitsee muinaismuistolain (295/63) suojaama kiinteä muinaisjäänös: historiallisen ajan kylätontti Järvenpää Träskända, (mj-reknro 1000030880), jonka juuret takautuvat kirjallisten lähteiden perusteella aikakin 1500-luvulle. 1600-lvulla kolme kylän taloista on sijainnut Tervanokantie itäpuolella ja tie noudattelee myös osittain vuoden 1697 karttaan merkittyä linjausta.

Alue on autioitunut 1800-luvun alussa ja myöhemmin ollut peltona, joten alueella on arkeologista potentiaalia. Inventoinnissa arvioidaan, että puistoalueella on todennäköisesti säilynyt vanhaan kylätonttiin liittyviä rakenteita tai kulttuurikerroksia. Alueen pohjoisosassa sijaitseva vedenpuhdistamoon liittyvää rakennuskanta sekä matonpesupaikka ovat todennäköisesti tuhonnettu näiltä kohdin arkeologiset jäänteet.

Lähtötilanteessa Sibeliuksenväylän itäpuoleinen suunnittelualue on valtaosaltaan peltokäytössä ja itälaidalla sijaitsee puistokaistale. Sibeliuksenväylän itäpuoleisella suunnittelualueella ei ole museoviranomaisten arvion perusteella arkeologista kulttuuriperintöä, joten rakentamista voidaan tälle alueelle osayleiskaavan mukaisesti sijoittaa.

Molemmissa kaavaluonnoksissa VE1 ja VE2 on tälle alueelle suunniteltu kerrostalorakentamista. VE1-vaihtoehdossa Sibeliuksenväylän itäpuolelle on suunniteltu 3-6 kerroksisia kerrostaloja rakennusryhminä (kolme tonttia), joissa on vaihtelevankorkuisia polveilevia rakennusmassoja. Vaihtoehdossa VE2 on suunniteltu kolme kerrostaloa omille tonteilleen. Rakennusten korkeus vaihtelisi 3-6 kerrokseen ja niiden pihat avautuvat itään. Korttelin itälaidassa oleva puistokaistale jatkuu korttelin pohjoisosassa. Alueelle on voimassa olevassa osayleiskaavassa merkitty kerrostalovaltaista asumista (AK) sekä tontin eteläosaan asumisen, kaupallisten palveluiden, kulttuurin ja vapaa-ajan toimintojen mahdollistaminen (P/A). Sibeliuksenväylän itäpuoli tulisi kaavaluonnoksen mukaan olemaan hyvin tehokkaasti rakennettu.

Sibeliuksenväylän ja Tervanokantien välisen alueen itä- ja eteläosa on osayleiskaavassa 2030 merkitty lähivirkistysalueeksi (VL). Sibeliuksenväylän länsivarrella nykyäänkin sijaitseva viherkaista tulee säilymään myös molemmissa kaavaluonnoksissa VE1 ja VE2. Puisto on osa Järvenpään Rantapuiston kokonaisuutta.

Alueen länsiosaan Tervanokantien varrelle on osoitettu palveluiden ja hallinnon alue (P), jonka pääkäyttötarkoitus on julkisten ja yksityisten

17.6.2020

palveluiden sijoittaminen, mutta alueelle saa sijoittaa myös niihin tukeutuvaa asutusta.

Tällä hetkellä Sibeliuksenväylän ja Tervanokantien välisen alueen pohjoisosassa sijaitsee jätevedenpumppaamoon liittyvää rakennuskantaa, jota mahdollisesti puretaan pois. Kaavaluonnoksissa tämä alue hieman pienenee ja saa merkinnän ET (yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien rakennusten ja laitosten korttelialue).

Em. eteläpuolella on matonpesupaikka. VE1 luonnoksessa tälle alueelle osoitetaan palvelurakentamisen tontti (P – x). Alueen eteläosaan on merkitty sm-merkinnällä muinaismuistoalue. Kaavaluonnokseen liittyvässä selostuksessa tuodaan myös asiallisesti esille, että kohdetta suojelee muinaismuistolaki.

Vallitseva maankäyttö muinaismuistoalueella ei siis juurikaan muuttuisi ja alueen säilyminen puistomaisena virkistysalueena turvaisi muinaisjäännösalueen säilymistä. Kaavaluonnoskartan sm-merkintä on laajuudeltaan tosin aavistuksen pienempi (60 x 95 m) kuin mikä on muinaisjäännösrekisteriin merkitty alueen laajuus (noin 72 x 130 m) ja mm. viheralueelle suunniteltu jalankulkuyhteys sijoittuu muinaisjäännöksen aluerajauksen itäosaan. Rakennetummat puistotoiminnot saattavat edellyttää arkeologista valvontaa muinaismuistoalueella ja näistä on tarpeen neuvotella alueellisen vastuumuseon kanssa. Kaavaluonnoksen asemakaavamerkinnot ja määräyksen osaan voisi täsmentää sm-merkinnän selitykseksi: ”Alueen osa, jolla sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) rauhoittama kiinteä muinaisjäännös. Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydetty Keskiuudenmaan alueellisen vastuumuseon lausunto.”

VE2 vaihtoehdossa palvelurakentaminen on korvattu asuinpientalojen korttelilla AP-19, joka sijoittuu muinaismuistoalueen kohdalle Tervanokantien varteen. Tien varteen puistoalueelle sijoitetaan kaksi pientalojen aluetta. Lyhyempi pientaloryhmä on sijoitettu Tervanokantien laitaan ja toinen pidempi nauha sen itä-koillispuolelle ja talonauhojen väliin on suunniteltu katuyhteyttä. Osa pientaloista sijoittuu muinaisjäännösalueelle. Kaavaselostuksessa on tuotu esille, että rakentaminen edellyttää arkeologisia lisätutkimuksia sekä viranomaisneuvotteluja Museoviraston kanssa.

Lähtökohtaisesti muinaismuistolain suojaamien kiinteiden muinaisjäännösten päälle ei tule osoittaa niiden säilymistä uhkaavaa muuttuvaa maankäyttöä. Mikäli jatkosuunnitelmissa lähtökohdaksi valitaan kaavaluonnos VE2, on hankkeeseen ryhtyjän teetettävä muinaisjäännösalu-

17.6.2020

eella riittävät arkeologiset tutkimukset. Muuttuva maankäyttö alueella laukaisee muinaismuistolain 13§ mukaiset neuvottelut, joissa Museoviraston kanssa käydään läpi mahdollinen muinaisjäänökseen kajoaminen ja määritellään sen ehdot.

Molemmissa kaavaluonnosvaihtoehdoissa Sibeliuksenväylän länsipuoli muuttuu rakennetummaksi, mikäli palvelurakentamisen tontille P-x sijoitetaan palvelu- ja työtiloja, mutta VE1-vaihtoehdossa puistoalueen laajuus säilyy ennallaan. Arkeologisen kulttuuriperinnön säilymisen näkökulmasta kaavaluonnos VE1 olisi suositeltavampi. Arkeologisen kulttuuriperinnön huomioimisesta ja sen aiheuttamista toimenpiteistä onkin jo avattu keskustelua viranomaisistasolla kaavaprosessin aikana.

Kulttuurimaiseman osalta museo OAS-lausunnossaan totesi; Kulttuurimaiseman kannalta kaavahankkeessa on keskeistä määritellä uudisrakentamisen reunaehdot lähiympäristöltään merkitystiheässä kulttuuriympäristössä. OAS-aineistossa on mukana Tuusulanjärven itärannan maisemanhoitosuunnitelma (MA-Arkkitehdit Oy, 2007), jossa Sävelpuisto on mukana lähinnä näkymälinjojen osalta. Kaava-aineistossa mukana olevalla asemakaavan viitesuunnitelmalla ja siinä esitellyillä vaihtoehdoilla, sekä eri vaihtoehtojen korkeuksilla, massoittelulla ja asunnoista saatavilla näkymillä, on selkeä, ellei jopa määräävä suhde Tuusulanjärven näkymään. Tämä tekijä tulisi kirjoittaa kaava-aineistossa auki, ja kaavan vaikutusten arvioinnissa tulisi myös selkeästi selvittää uudisrakentamisen korkeutta suhteessa Tuusulanjärveltä näkyvään maisemakuvaan. Lisäksi vaikutuksen arvioinnissa tulee varmistaa RKY-alueen, Järvenpään kirkon kaupunkikuvallisen aseman säilyminen tai mahdollinen vahvistaminen. Vasta tällaisen tarkastelun jälkeen kyetään ottamaan yksityiskohtaisesti kantaa esitettyjen vaihtoehtojen soveltuvuuteen kaupunkiympäristön kannalta”.

Luonnosaineistossa vaikutusten arviointia ja maisemavaikutuksia on pyritty täydentämään Järvenpään kaupunkimallin ja siihen sijoitettavien suunniteltujen rakennusmassojen keinoin. Pelkkä kaupunkimalli itsessään voi antaa osalähtökohdan vaikutusten arvioinnille, mutta pelkästään kaupunkimalliin nojautumalla, ilman maisema-analyysiä, ei päästä vaikutusten arvioinnissa sille tasolle, mitä alueen kulttuuriympäristö- ja maisema-arvolta edellytetään. Museo esittääkin, että hankkeen maisemallisia reunaehtoja ja erityisesti suhdetta Tuusulanjärveen terävöitettäisiin.

Lisätiedot

Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940
juha.h.vuorinen(a)hel.fi

Kulttuuriympäristötiimi, kulttuuriympäristöpäällikkö

Helsingin kaupunki
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristötiimi,
kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

6 (6)

17.6.2020

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö

Postiosoite
PL 17401
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kulttuurijavapaa-aika@hel.fi

Käyntiosoite
Aleksanterinkatu 16
Helsinki 17

Puhelin
+358 9 310 1060
Faksi
+358 9 310 36664

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
fi0680001200062637
Alv.nro
fi02012566